న్నిదానవేద । నిదానవాన్భవతి । అగ్నిహోత్రం వై దశహోతుర్నిదానమ్ । దర్శపూర్ణమాసౌ చతుర్హోతుః । చాతుర్మాస్యాని పఞ్చహోతుః । పశుబన్ధష్షడ్ఢోతుః । సౌమ్యోఽధ్వరస్సప్తహోతుః । ఏతద్వై చతుర్హోతృణాన్నిదానమ్ । య ఏవం వేద । నిదానవాన్భవతి ॥ ౨౩ ॥

అభిమిమీత తం ప్రాయుఙ్క్త పఞ్చహోతారం ప్రయుఞ్జీత జాయైతేతి తిష్ఠతి క్లృప్తిర్దశహోతుర్నిదానగం సప్త చ ॥ ౧౧ ॥

ప్రజాపతిరకామయత ప్రజాస్సృజేయేతి ప్రజాపతిరకామయత దర్శపూర్ణమాసౌ సృజేయేతి ప్రజాపతిరకామయత ప్రజాయేయేతి స తపస్త్రివృతం ప్రజాపతిరకామయత దశహోతారం తేన దశధాఽఽత్మానం దేవా వై వరుణమన్నో వై ప్రజాపతిస్తాస్సృష్టాస్సమశ్లిష్యన్దేవా వై చతుర్హోతృభిరిదం వా అగ్రే ప్రజాపతిరిన్ద్రం ప్రజాపతిరకామయత బహోర్భూయానేకాదశ ॥ ౧౧ ॥

ప్రజాపతిస్సర్గ్రియాస్య ప్రజాపతిరకామయతానృద్యైవైస్తత్స్య వా ఇయఙ్క్లృప్తిస్తస్మాత్తేషానాం జ్యోతిర్యదస్మిన్నాదిత్యే షడ్ఢోతుస్సప్తహోతాత్రిసప్తతిః ॥ ౨౩ ॥ ప్రజాపతిరకామయత నిదానవాన్భవతి ॥ హరిః ఓమ్ ॥

తృతీయప్రపాఠకః

హరిః ఓమ్ ॥ బ్రహ్మవాదినో వదన్తి । కిఞ్చతుర్హోతృణాఞ్చతుర్హోతృత్వమితి । యదేవైషు చతుర్ధా హోతారః । తే-

వై చతుర్ హోతారః । తస్మాచ్చతుర్ హోతార ఉచ్యన్తే । తచ్చతు-
ర్ హోతృణాఞ్చతుర్ హోతృత్వమ్ । సోమో వై చతుర్ హోతా ।
అగ్నిః పఞ్చహోతా । ధాతా షడ్ఢోతా । ఇన్ద్రస్సప్తహోతా ॥ ౧ ॥
ప్రజాపతిర్దశహోతా । య ఏవఞ్చతుర్ హోతృణామృద్ధిం వేద । ఋ-
ధ్నోత్యేవ । య ఏషామేవం బన్ధుతాం వేద । బన్ధుమాన్భవతి । య
ఏషామేవం క్ల్ప్తిం వేద । కల్పతే౽స్మై । య ఏషామేవమాయతనం
వేద । ఆయతనవాన్భవతి । య ఏషామేవం ప్రతిష్ఠాం వేద ॥ ౨ ॥
ప్రత్యేవ తిష్ఠతి । బ్రహ్మవాదినో వదన్తి । దశహోతా చ-
తుర్ హోతా । పఞ్చహోతా షడ్ఢోతా సప్తహోతా । అథ కస్మా-
చ్చతుర్ హోతార ఉచ్యన్త ఇతి । ఇన్ద్రో వై చతుర్ హోతా । ఇన్ద్రః
ఖలు వై శ్రేష్ఠో దేవతానాముపదేశనాత్ । య ఏవమిన్ద్రగ్ం శ్రేష్ఠం
దేవతానాముపదేశనాద్వేద । వసిష్ఠస్సమానానాం భవతి । తస్మా-
చ్ఛ్రేష్ఠమాయన్తం ప్రథమేనైవాను బుధ్యన్తే । అయమాగన్ । అ-
యమవాసాదితి । కీర్తిరస్య పూర్వా గచ్ఛతి జనతామాయతః ।
అథో ఏనం ప్రథమేనైవాను బుధ్యన్తే । అయమాగన్ । అయమవా-
సాదితి ॥ 3 ॥ సప్తహోతా ప్రతిష్ఠాం వేద బుధ్యన్తే షట్చ ॥ ౧ ॥

దక్షిణాం ప్రతిగ్రహీష్యన్త్సప్తదశకృత్వో౽పాన్యాత్ । ఆ-
త్మానమేవ సమిన్ధే । తేజసే వీర్యాయ । అథో ప్రజాపతిరేవై-
నాం భూత్వా ప్రతి గృహ్ణాతి । ఆత్మనో౽నార్త్యై । యద్యేనమార్త్వి-
జ్యాద్వృతగ్ం సన్తమభిచరేత్ । ఆగ్నీధ్రే జుహుయాద్ద-

శహోతారమ్ । చతుర్గృహీతేనాఽఽజ్యేన । పురస్తాత్ప్రత్యఙ్తిష్ఠన్ ।
ప్రతిలోమం విగ్రాహమ్ ॥ ౪ ॥ ప్రాణానేవాస్యోపదాసయతి । య-
ద్యేనం పునరుపశిక్షేయుః । ఆగ్నీధ్ర ఏవ జుహుయాద్దశహోతారమ్ ।
చతుర్గృహీతేనాఽఽజ్యేన । పశ్చాత్ప్రాఙాసీనః । అనులోమమవిగ్రాహ-
మ్ । ప్రాణానేవాస్మై కల్పయతి । ప్రాయశ్చిత్తీవాగ్ఘోతేత్యృతుముఖ
ఋతుముఖే జుహోతి । ఋతూనేవాస్మై కల్పయతి । కల్పన్తేఽస్మా
ఋతవః ॥ ౫ ॥ క్లృప్తా అస్మా ఋతవ ఆయన్తి । షడ్ఢోతా వై భూత్వా
ప్రజాపతిరిదగ్ం సర్వమసృజత । స మనోఽసృజత । మనసోఽధి
గాయత్రీమసృజత । తద్గాయత్రీయశ ఆర్చ్ఛత్ । తామాఽలభత ।
గాయత్రియా అధిఛన్దాగ్ంస్యసృజత । ఛన్దోభ్యోఽధి సామ । తథ్సా-
మ యశ ఆర్చ్ఛత్ । తదాఽలభత ॥ ౬ ॥ సామ్నోఽధి యజూగ్ంష్య-
సృజత । యజుర్భ్యోఽధి విష్ణుమ్ । తద్విష్ణుయశ ఆర్చ్ఛత్ । తమాఽ-
లభత । విష్ణోరధ్యోషధీరసృజత । ఓషధీభ్యోఽధి సోమమ్ । తథ్సో-
మయశ ఆర్చ్ఛత్ । తమాఽలభత । సోమాదధి పశూనసృజత । పశు-
భ్యోఽధీన్ద్రమ్ ॥ ౭ ॥ తదిన్ద్రియశ ఆర్చ్ఛత్ । తదేనన్నాతి ప్రాచ్యవ-
త । ఇన్ద్ర ఇవ యశస్వీ భవతి । య ఏవం వేద । నైనం యశోఽతి ప్ర-
చ్యవతే । యద్వా ఇదం కిఞ్చ । తథ్సర్వముత్తాన ఏవాఙ్గిరసః ప్రత్య-
గృహ్ణాత్ । తదేనం ప్రతిగృహీతన్నాహినత్ । యత్కిఞ్చ ప్రతిగృ-
హ్ణీయాత్ । తథ్సర్వముత్తానస్త్వాఙ్గిరసః ప్రతిగృహ్ణాత్విత్యేవ ప్రతి-
గృహ్ణీయాత్ । ఇయం వా ఉత్తాన ఆఙ్గిరసః । అనయైవైనత్ప్రతి గృ-
హ్ణాతి । నైనగ్ం హినస్తి । బర్హిషా ప్రతీయాద్గాం వాఽశ్వం వా ।

ఏతద్వై పశూనాం ప్రియం ధామ । ప్రియేణైవైనం ధామ్నా ప్రత్యే-
తి ॥ ౮ ॥ విగ్రాహమ్మృతవస్తదాఽలభ తేన్ద్రియప్రీంయ్యార్త్వ ॥ ౨ ॥

యో వా అవిద్వాన్నివర్తయతే । శీర్ష్ణా సహాస్మాఽము-
ష్మింల్లోకే భవతి । అథ యో విద్వాన్నివర్తయతే । సశీర్ష్ణా విహా-
స్మాఽముష్మింల్లోకే భవతి । దైవతా వై సప్త పుష్టికామా న్యవర్త-
యన్త । అగ్నిశ్చ పృథివీ చ వాయుశ్చాన్తరిక్షఞ్చ । ఆదిత్య-
శ్చ ద్యౌశ్చ చన్ద్రమాః । అగ్నిర్న్యవర్తయత । స సాహస్రమపు-
ష్యత్ ॥ ౯ ॥ పృథివీ న్యవర్తయత । సౌషధీభిర్వనస్పతిభిరపుష్యత్ ।
వాయుర్న్యవర్తయత । స మరీచీభిరపుష్యత్ । అన్తరిక్షన్న్యవర్త-
యత । తద్వయోభిరపుష్యత్ । ఆదిత్యో న్యవర్తయత । స రశ్మిభిర-
పుష్యత్ । ద్యౌర్న్యవర్తయత । సా నక్షత్రైరపుష్యత్ । చన్ద్రమా
న్యవర్తయత । సోఽహోరాత్రైరర్ధమాసైర్మాసైర్ ఋతుభిస్సం-
వత్సరేణాపుష్యత్ । తాన్పోషాన్పుష్యతి । యాంస్తేఽపుష్యన్ ।
య ఏవం విద్వాన్నివర్తయతే పరి చ ॥ ౧౦ ॥

అపుష్యన్నక్షత్రై రపుష్యత్పఞ్చ ॥ ౩ ॥

తస్య వా అగ్నేర్ హిరణ్యం ప్రతిజగ్రిహుషః । అర్ధమిన్ద్రి-
యస్యాపాక్రామత్ । తదేతేనైవ ప్రత్యగృహ్ణాత్ । తేన వై సోఽ-
ర్ధమిన్ద్రియస్యాత్మన్నుపాధత్త । అర్ధమిన్ద్రియస్యాత్మన్నుపాధత్తే ।
య ఏవం విద్వాన్ హిరణ్యం ప్రతిగృహ్ణాతి । అథ యోఽవిద్వాన్ప్రతి-
గృహ్ణాతి । అర్ధమస్యేన్ద్రియస్యాప క్రామతి । తస్య వై సోమస్య

వాసః ప్రతిజగ్రాహాయమః । తృతీయమిన్ద్రియస్యాపాక్రామత్ ॥ ౧౧ ॥
తద్వై తేనైవ ప్రత్యగృహ్ణాత్ । తేన వై స తృతీయమిన్ద్రియ-
స్యాత్మన్నుపాధత్త । తృతీయమిన్ద్రియస్యాత్మన్నుపాధత్తే । య
ఏవంవిద్వాన్వాసః ప్రతిగృహ్ణాతి । అథ యోఽవిద్వాన్ప్రతి
గృహ్ణాతి । తృతీయమస్యేన్ద్రియస్యాపక్రామతి । తస్య వై రుద్రస్య
గాం ప్రతిజగ్రాహాయమః । చతుర్థమిన్ద్రియస్యాపాక్రామత్ । తామే-
తేనైవ ప్రత్యగృహ్ణాత్ । తేన వై స చతుర్థమిన్ద్రియస్యాత్మన్నుపా-
ధత్త ॥ ౧౨ ॥ చతుర్థమిన్ద్రియస్యాత్మన్నుపాధత్తే । య ఏవం-
విద్వాన్గాం ప్రతిగృహ్ణాతి । అథ యోఽవిద్వాన్ప్రతిగృహ్ణాతి । చతు-
ర్థమస్యేన్ద్రియస్యాపక్రామతి । తస్య వై వరుణస్యాశ్వం ప్రతిజగ్రా-
హాయమః । పఞ్చమమిన్ద్రియస్యాపాక్రామత్ । తమేతేనైవ ప్రత్య-
గృహ్ణాత్ । తేన వై స పఞ్చమమిన్ద్రియస్యాత్మన్నుపాధత్త । ప-
ఞ్చమమిన్ద్రియస్యాత్మన్నుపాధత్తే । య ఏవంవిద్వానశ్వం ప్రతి-
గృహ్ణాతి ॥ ౧౩ ॥ అథ యోఽవిద్వాన్ప్రతిగృహ్ణాతి । పఞ్చమ-
మస్యేన్ద్రియస్యాపక్రామతి । తస్య వై ప్రజాపతేః పురుషం ప్రతి-
జగ్రాహాయమః । షష్ఠమిన్ద్రియస్యాపాక్రామత్ । తమేతేనైవ ప్రత్య-
గృహ్ణాత్ । తేన వై స షష్ఠమిన్ద్రియస్యాత్మన్నుపాధత్త । షష్ఠమిన్ద్రి-
యస్యాత్మన్నుపాధత్తే । య ఏవంవిద్వాన్పురుషం ప్రతిగృహ్ణాతి ।
అథ యోఽవిద్వాన్ప్రతిగృహ్ణాతి । షష్ఠమస్యేన్ద్రియస్యాపక్రామతి
॥ ౧౪ ॥ తస్య వై మనోస్తల్పం ప్రతి జగ్రాహాయమః । సప్తమమి-

స్త్రియస్యాపాక్రామత్ । తమైతేనైవ ప్రత్యగృహ్ణాత్ । తేన వై స
సప్తమమిన్ద్రియస్యాత్మన్నుపాధత్త । సప్తమమిన్ద్రియస్యాత్మన్ను-
పాధత్తే । య ఏవంవిద్వాగ్ంస్తల్పం ప్రతి గృహ్ణాతి । అథ యో-
ఽవిద్వాన్ప్రతి గృహ్ణాతి । సప్తమమస్యేన్ద్రియస్యాప క్రామతి ।
తస్య వా ఉత్తానస్యాఙ్గీరసస్య ప్రాణాత్ప్రతి జగ్రిహుషః । అష్టమ-
మిన్ద్రియస్యాపాక్రామత్ ॥ ౧౫ ॥ తద్వైతేనైవ ప్రత్యగృహ్ణాత్ ।
తేన వై సోఽష్టమమిన్ద్రియస్యాత్మన్నుపాధత్త । అష్టమమిన్ద్రియస్యా-
త్మన్నుపాధత్తే । య ఏవంవిద్వాన్ప్రాణాత్ప్రతిగృహ్ణాతి । అథ
యోఽవిద్వాన్ప్రతిగృహ్ణాతి । అష్టమమస్యేన్ద్రియస్యాప క్రామతి ।
యద్వా ఇదఙ్కిఞ్చ । తత్సర్వముత్తాన ఏవాఙ్గీరసః ప్రత్యగృహ్ణాత్ ।
తదేనం ప్రతిగృహీతన్నాహినత్ । యత్కిఞ్చ ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ।
తత్సర్వముత్తానస్త్వాఙ్గీరసః ప్రతిగృహ్ణాత్విత్యేవ ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ।
ఇయం వా ఉత్తాన ఆఙ్గీరసః । అనయైవైనత్ప్రతి గృహ్ణాతి । నైనగ్ం
హినస్తి ॥ ౧౬ ॥

తృతీయమిన్ద్రియస్యాపాక్రామచ్చతుర్థమిన్ద్రియస్యాత్మన్ను-
పాధత్తాశ్వం ప్రతిగృహ్ణాతి షష్ఠమస్యేన్ద్రియస్యాప క్రామత్యష్టమ-
మిన్ద్రియస్యాపాక్రామత్ప్రతి గృహ్ణీయాచ్చత్వారి చ ॥ ౮ ॥

తస్యై వా అగ్నేర్ హిరణ్యగ్ం సోమస్య వాసస్తద్దేతేన రు-
ద్రస్య గాస్తామైతేన వరుణస్యాశ్వం ప్రజాపతేః పురుషం మనో-
స్తల్పస్తమైతేనోత్తానస్య తద్వైతేనాప్రాణద్యద్వై । అర్ధం తృతీ-

ఽష్టమం తచ్చతుర్థం తాం పఞ్చమగ్ం షష్ఠగ్ం సప్తమన్తమ్ ।
తద్దేతేవ ద్వే తాష్టతేనైక్తం తమ్తేవ త్రీణి తద్దితేనైకమ్ ॥

బ్రహ్మవాదినో వదన్తి । యద్దశహోతారస్సత్రమాసత । కేన తే గృహపతినాఽఽర్ధ్నువన్ । కేన ప్రజా అసృజన్తేతి । ప్రజాపతినా వై తేగ్గృహపతినాఽఽర్ధ్నువన్ । తేన ప్రజా అసృజన్త । యచ్చతుర్హోతారస్సత్రమాసత । కేన తేగ్గృహపతినాఽఽర్ధ్నువన్ । కేనౌషధీరసృజన్తేతి । సోమేన వై తే గృహపతినాఽఽర్ధ్నువన్ ॥౧౭॥ తేనౌషధీరసృజన్త । యత్పఞ్చహోతారస్సత్రమాసత । కేన తే గృహపతినాఽఽర్ధ్నువన్ । కేనైభ్యో లోకేభ్యోఽసురాన్ప్రాణుదన్త । కేనైషాం పశూనవృఞ్జతేతి । అగ్నినా వై తే గృహపతినాఽఽర్ధ్నువన్ । తేనైభ్యో లోకేభ్యోఽసురాన్ప్రాణుదన్త । తేనైషాం పశూనవృఞ్జత । యత్షడ్ఢోతారస్సత్రమాసత । కేన తే గృహపతినాఽఽర్ధ్నువన్ ॥౧౮॥ కేనర్తూనకల్పయన్తేతి । ధాత్రా వై తే గృహపతినాఽఽర్ధ్నువన్ । తేనర్తూనకల్పయన్త । యత్సప్తహోతారస్సత్రమాసత । కేన తే గృహపతినాఽఽర్ధ్నువన్ । కేనసువరాయన్ । కేనేమాంల్లోకాన్థ్సమతన్వన్నితి । అర్యమ్ణా వై తే గృహపతినాఽఽర్ధ్నువన్ । తేన సువరాయన్ । తేనేమాంల్లోకాన్థ్సమతన్వన్ ॥౧౯॥ ఏతే వై దేవా గృహపతయః । తాన్య ఏవం విద్వాన్ । అప్యన్యస్య గార్హపతే దీక్షతే । అవాన్తరమేవ ప్రతిగ్రాణామృధ్నోతి । కో వా అర్యమణం వేద । దానకామా అస్మై ప్రజా భవన్తి । యజ్ఞో వా అర్యమా । ఆర్యా వసతిరితి వై తా-

మాహురర్యం ప్రశగ్ంసన్తి । అర్ధ్యా వసతిర్భవతి । య ఏవం వే-
ద ॥ ౨౦ ॥ యద్వా ఇదఙ్కిఞ్చ । తథ్సర్వఞ్చతుర్హోతారః ।
చతుర్హోతృభ్యోఽధి యజ్ఞో నిర్మితః । స య ఏవం విద్వాన్
వివదేత । అహమేవ భూయో వేద । యశ్చతుర్హోతౄన్ వే
దేతి । స హ్యేవ భూయో వేద । యశ్చతుర్హోతౄన్ వేద ।
యో వై చతుర్హోతృణాగ్ం హోతౄన్ వేద । సర్వాసు ప్ర
జాస్వన్నమత్తి ॥ ౨౧ ॥ [redacted] సర్వా దిశోఽభి జయతి । ప్రజాపతిర్వై
దశహోతృణాగ్ం హోతా । సోమశ్చతుర్హోతృణాగ్ం హోతా ।
అగ్నిః పఞ్చహోతృణాగ్ం హోతా । ధాతా షడ్ఢోతృణాగ్ం హో-
తా । అర్యమా సప్తహోతృణాగ్ం హోతా । ఏతే వై చతుర్-
హోతృణాగ్ం హోతారః । తాన్ య ఏవం వేద । సర్వాసు ప్ర-
జాస్వన్నమత్తి । సర్వా దిశోఽభి జయతి ॥ ౨౨ ॥ ఆర్ష్ణువన్నార్ష్ణ-
వస్నిత్యేవ వేదాత్తి సర్వా దిశోఽభి జయతి ॥ ౧ ॥

వై తేన సత్రజేన । ప్రజాపతిః ప్రజాస్సృష్ట్వావ్యస్రగ్ం-
సత । స హృదయం భూతోఽశయత్ । ఆత్మన్ హో3 ఇత్యహ్వయ-
త్ । ఆపః ప్రత్యశృణ్వన్ । తా అగ్నిహోత్రేణైవ యజ్ఞక్ర-
తునోప పర్యావర్తన్త । తాః కుసిన్ధముపౌహన్ । తస్మాదగ్నిహో-
త్రస్య యజ్ఞక్రతోః । ఏక ఋత్విక్ । చతుష్కృత్వోఽహ్వయత్ ।
అగ్నిర్వాయురాదిత్యశ్చన్ద్రమాః ॥ ౨౩ ॥ [redacted] తే ప్రత్యశృణ్వ-
న్ । తే దర్శపూర్ణమాసాభ్యామేవ యజ్ఞక్రతునోప పర్యావర్త-
న్త । త ఉపౌహగ్ంశ్చత్వార్యఙ్గాని । తస్మాద్దర్శపూర్ణమాసయో-

ర్యజ్ఞక్రతోః । చత్వార ఋత్విజః । పఞ్చకృత్వోఽహ్వయత్ । ప-
శవః ప్రత్యశృణ్వన్ । తేచాతుర్మాస్యైరేవ యజ్ఞక్రతునోప ప-
ర్యావర్తన్త । త ఉపాహన్లోమ ఛవీం మాగ్ంసమస్థి మజ్జానమ్ ।
తస్మాచ్చాతుర్మాస్యానాం యజ్ఞక్రతోః ॥ ౨౮ ॥ పఞ్చర్త్విజః ।
షట్కృత్వోఽహ్వయత్ । ఋతవః ప్రత్యశృణ్వన్ । తే పశుబన్ధే-
నైవ యజ్ఞక్రతునోప పర్యావర్తన్త । త ఉపాహన్థ్స్నావాన్దం
శిశ్నమవాఞ్చం ప్రాణమ్ । తస్మాత్పశుబన్ధస్య యజ్ఞక్రతోః । షడృ-
త్విజః । సప్తకృత్వోఽహ్వయత్ । హోత్రాః ప్రత్యశృణ్వన్ ।
తాస్సౌమ్యేనైవాధ్వరేణ యజ్ఞక్రతునోప పర్యావర్తన్త ॥ ౨౯ ॥
తా ఉపాహన్థ్సప్త శీర్షణ్యాన్ప్రాణాన్ । తస్మాథ్సౌమ్యస్యాధ్వ-
రస్య యజ్ఞక్రతోః । సప్త హోత్రాః ప్రాచీర్వషట్కుర్వన్తి ।
దశకృత్వోఽహ్వయత్ । తపః ప్రత్యశృణోత్ । తత్కర్మణైవ
సంవథ్సరేణ సర్వైర్యజ్ఞక్రతుభిరుప పర్యావర్తత । తథ్సర్వమా-
త్మానమపరివర్గముపాహాత్ । తస్మాథ్సంవథ్సరే సర్వే యజ్ఞక్ర-
తవోఽవరుధ్యన్తే । తస్మాద్దశహోతా చతుర్హోతా । పఞ్చహో-
తా షడ్ఢోతా సప్తహోతా । ఏకహోత్రే బలిగ్ం హరన్తి । హర-
న్త్యస్మై ప్రజా బలిమ్ । ఐనమప్రతిఖ్యాతం గచ్ఛతి । య ఏవం వేద ।
॥ ౩౦ ॥ చన్ద్రమాశ్చాతుర్మాస్యానాం యజ్ఞక్రతోరధ్వరేణ య-
జ్ఞక్రతునోప పర్యావర్తన్త సప్తహోతా చత్వారి చ ॥ ౬ ॥

ప్రజాపతిః పురుషమసృజత । సోఽగ్నిరబ్రవీత్ । మమాయ-
మన్నమస్త్వితి । సోఽబిభేత్ । సర్వం వై మాఽయం ప్రధక్ష్యతీతి । స

ఏతాగ్ంశ్చతుర్హోతౄనాత్మస్పరణానపశ్యత్ । తానజుహోత్ । తైర్వై స ఆత్మానమస్పృణోత్ । యదగ్నిహోత్రం జుహోతి । ఏకహోతారమేవ తద్యజ్ఞక్రతుమాప్నోత్యగ్నిహోత్రమ్ ॥ ౨౭ ॥ కుసిన్ధఞ్చాత్మనస్స్పృణోతి । ఆదిత్యస్య చ సాయుజ్యం గచ్ఛతి । చతురున్నయతి । చతుర్హోతారమేవ తద్యజ్ఞక్రతుమాప్నోతి దర్శపూర్ణమాసౌ । చత్వారి చాత్మనోఽఙ్గాని స్పృణోతి । ఆదిత్యస్య చ సాయుజ్యం గచ్ఛతి । చతురున్నయతి । సమిత్పఞ్చమీ । పఞ్చహోతారమేవ తద్యజ్ఞక్రతుమాప్నోతి చాతుర్మాస్యాని । లోమ ఛవీం మాగ్ంసమస్థి మజ్జానమ్ ॥ ౨౮ ॥ తాని చాత్మనస్స్పృణోతి । ఆదిత్యస్య చ సాయుజ్యం గచ్ఛతి । చతురున్నయతి । ద్విర్జుహోతి । షడ్ఢోతారమేవ తద్యజ్ఞక్రతుమాప్నోతి పశుబన్ధమ్ । స్తనావాణ్డౌ శిశ్నమవాఞ్చం ప్రాణమ్ । తాని చాత్మనస్స్పృణోతి । ఆదిత్యస్య చ సాయుజ్యం గచ్ఛతి । చతురున్నయతి । ద్విర్జుహోతి ॥ ౨౯ ॥ సమిత్సప్తమీ । సప్తహోతారమేవ తద్యజ్ఞక్రతుమాప్నోతి సౌమ్యమధ్వరమ్ । సప్త చాత్మనశ్శీర్షణ్యాన్ప్రాణాన్థ్స్పృణోతి । ఆదిత్యస్య చ సాయుజ్యం గచ్ఛతి । చతురున్నయతి । ద్విర్జుహోతి । ద్విర్నిమార్ష్టి । ద్విః ప్రాశ్నాతి । దశహోతారమేవ తద్యజ్ఞక్రతుమాప్నోతి సంవథ్సరమ్ । సర్వఞ్చాత్మానమపరివర్గగ్ం స్పృణోతి । ఆదిత్యస్య చ సాయుజ్యం గచ్ఛతి ॥ ౩౦ ॥ అగ్నిహోత్రం మజ్జానద్విర్జుహోత్యపరివర్గగ్ం స్పృణోత్యేకఞ్చ ॥ ౭ ॥

ప్రజాపతిరకామయత ప్రజాయేయేతి । స తపోఽతప్యత । సోఽన్తర్వానభవత్ । స హరితశ్శ్యావోఽభవత్ । తస్మాత్స్త్రీ గుర్విణీ । హరిణీ సతీ శ్యావా భవతి । స విజాయమానో గర్భేణాతామ్యత్ । స తాన్తః కృష్ణశ్శ్యావోఽభవత్ । తస్మాత్తాన్తః కృష్ణశ్శ్యావో భవతి । తస్యాసురేవాజీవత్ ॥ ౩౦ ॥ తేనాసునాఽసురానసృజత । తదసురాణామసురత్వమ్ । య ఏవమసురాణామసురత్వం వేద । అసుమానేవ భవతి । నైనమసుర్జహాతి । సోఽసురాన్థ్సృష్ట్వా పితేవామన్యత । తదను పితౄనసృజత । తత్పితౄణాం పితృత్వమ్ । య ఏవం పితౄణాం పితృత్వం వేద । పితేవైవ స్వానాం భవతి ॥ ౩౧ ॥ యన్త్యస్య పితరో హవమ్ । స పితౄన్థ్సృష్ట్వాఽమనస్యత్ । తదను మనుష్యానసృజత । తన్మనుష్యాణాం మనుష్యత్వమ్ । య ఏవం మనుష్యాణాం మనుష్యత్వం వేద । మనస్వ్యేవ భవతి । నైనం మనుర్జహాతి । తస్మై మనుష్యాన్థ్ససృజానాయ । దివా దేవత్రాఽభవత్ । తదను దేవానసృజత । తద్దేవానాం దేవత్వమ్ । య ఏవం దేవానాం దేవత్వం వేద । దివా హైవాస్య దేవత్రా భవతి । తాని వా ఏతాని చత్వార్యమ్భాꣳసి । దేవా మనుష్యాః పితరోఽసురాః । తేషు సర్వేష్వమ్భో నభ ఇవ భవతి । య ఏవం వేద ॥ ౩౩ ॥

అజీజిపథాన్వానాం భవతి దేవానసృజత సప్త చ ॥ ౮ ॥

బ్రహ్మవాదినో వదన్తి । యో వా ఇమమవిద్వాన్ । యతోఽయం పవతే । యదభి పవతే । యదభి సంపవతే । సర్వమాయురియాత్ । న పురాఽఽయుషః ప్రమీయేత । పశుమాన్థ్స్యాత్ । విన్దేత

ప్రజామ్ । యో వా ఇమం వేద ॥ ౩౪ ॥ యతోఽయం పవతే ।
యదభి పవతే । యదభి సంపవతే । సర్వమాయురేతి । న పురాఽఽయు-
షః ప్ర మీయతే । పశుమాన్భవతి । విన్దతే ప్రజామ్ । అద్భ్యః ప-
వతే । అపోఽభి పవతే । అపోఽభి సంపవతే ॥ ౩౫ ॥ అస్యాః పవతే ।
ఇమామభి పవతే । ఇమామభి సంపవతే । అగ్నేః పవతే । అగ్నిమ-
భి పవతే । అగ్నిమభి సం పవతే । అన్తరిక్షాత్పవతే । అన్తరిక్షమ-
భి పవతే । అన్తరిక్షమభి సం పవతే । ఆదిత్యాత్పవతే ॥ ౩౬ ॥
ఆదిత్యమభి పవతే । ఆదిత్యమభి సం పవతే । ద్యోః పవతే । దివమ-
భి పవతే । దివమభి సం పవతే । దిగ్భ్యః పవతే । దిశోఽభి పవతే ।
దిశోఽభి సంపవతే । స యత్పురస్తాద్వాతి । ప్రాణ ఏవ భూత్వా పురస్తా-
ద్వాతి ॥ ౩౭ ॥ తస్మాత్పురస్తాద్వాన్తమ్ । సర్వాః ప్రజాః ప్రతి నన్ద-
న్తి । ప్రాణో హి ప్రియః ప్రజానామ్ । ప్రాణ ఇవ ప్రియః ప్ర-
జానాం భవతి । య ఏవం వేద । స వా ఏష ప్రాణ ఏవ । అథ య-
ద్దక్షిణతో వాతి । మాతరిశ్వైవ భూత్వా దక్షిణతో వాతి । తస్మాద్ద-
క్షిణతో వాన్తమ్విద్యాత్ । సర్వా దిశ ఆవాతి ॥ ౩౮ ॥ సర్వా ది-
శోఽను వి వాతి । సర్వా దిశోఽను సంవాతీతి । స వా ఏష మాతరిశ్వై-
వ । అథ యత్పశ్చాద్వాతి । పవమాన ఏవ భూత్వా పశ్చాద్వాతి ।
పూతమస్మా ఆహరన్తి । పూతముపహరన్తి । పూతమశ్నాతి । య
ఏవం వేద । స వా ఏష పవమాన ఏవ ॥ ౩౯ ॥ అథ యదుత్తరతో వా-
తి । సవితైవ భూత్వోత్తరతో వాతి । సవితేవ స్వానాం భవతి । య
ఏవం వేద । స వా ఏష సవితైవ । తే య ఏనం పురస్తాదాయన్తముపవ-

దన్తి । య ఏవాస్య పురస్తాత్పాప్మానః । తాగ్ంస్తేఽపఘ్నన్తి । పురస్తాదితరాన్పాప్మనస్సచన్తే । అథ య ఏనన్దక్షిణత ఆయన్తముప వదన్తి ॥ ౪౦ ॥ య ఏవాస్య దక్షిణతః పాప్మానః । తాగ్ంస్తేఽప ఘ్నన్తి । దక్షిణత ఇతరాన్పాప్మనస్సచన్తే । అథ య ఏనం పశ్చాదాయన్తముప వదన్తి । య ఏవాస్య పశ్చాత్పాప్మానః । తాగ్ంస్తేఽప ఘ్నన్తి । పశ్చాదితరాన్పాప్మనస్సచన్తే । అథ య ఏనముత్తరత ఆయన్తముప వదన్తి । య ఏవాస్యోత్తరతః పాప్మానః । తాగ్ంస్తేఽప ఘ్నన్తి ॥ ౪౧ ॥ ఉత్తరత ఇతరాన్పాప్మనస్సచన్తే । తస్మాదేవం విద్వాన్ । వీవ నృత్యేత్ । ప్రేవ చలేత్ । వ్యస్యేవాక్ష్యౌ భాషేత । మణ్టయేదివ । క్రాథయేదివ । శృఙ్గాయేతేవ । ఉత మోప వదేయుః । ఉత మే పాప్మానముప హన్యురితి । స యాన్దిశగ్ం సనిమైష్యన్త్స్యాత్ । యదా తాన్దిశ్వాతో నాయాత్ । అథ ప్రవేయాత్ । ప్రవా ధావయేత్ । సాతమేవ రదితవ్యూఢజన్నమభి ప్రచ్యవతే । ఆఽస్య తజ్జనపదం పూర్వా కీర్తిర్గచ్ఛతి । దాన కామా అస్మై ప్రజా భవన్తి । య ఏవం వేద ॥ ౪౨ ॥ వేద సం పవత ఆదిత్యోత్పవతే వాత్యా వాత్యేవ పవమాన ఏన దక్షిణత ఆయన్తముప వదన్త్యుత్తరతః పాప్మానస్తాగ్ంస్తేఽప ఘ్నన్తీత్యష్టౌ చ ॥ ౯ ॥

ప్రజాపతిస్సోమగ్ం రాజానమసృజత । తన్త్రయో వేదా అన్వసృజ్యన్త । తాన్హస్తేఽకురుత । అథ హ సీతా సావిత్రీ । సోమగ్ం రాజానఞ్చకమే । శ్రద్ధాము స చకమే । సాఽహ పితరం ప్రజాపతిముపససార । తగ్ం హోవాచ । నమస్తే అస్తు భగవః । ఉప త్వాఽయా-

సి ॥ ౪౩ ॥ ప్ర త్వా పద్యే । సోమవై రాజానఙ్కామయే । శ్రీ-
ద్ధాము స కామయత్త ఇతి । తస్యా ఉహాస్త్వా గ్రరమలఙ్కారఙ్కల్పయి-
త్వా । దశహోతారం పురస్తాద్వ్యఖ్యాయ । చతుర్హోతార-
న్దక్షిణతః । పఞ్చహోతారం పశ్చాత్ । షడ్ఢోతారముత్తరతః । స-
ప్తహోతారముపరిష్టాత్ । సమ్భారైశ్చ పత్నిభిశ్చ ముఖేఽల-
ఙ్కృత్య ॥ ౪౪ ॥ ఆస్యార్ధవవ్రాజ । తాగ్ం హోదీక్ష్యోవాచ ।
ఉప మా వర్తస్వేతి । తగ్ం హోవాచ । భోగన్తు మ ఆచక్ష్వ ।
ఏతన్మ ఆచక్ష్వ । యత్తే ప్రాణావితి । తస్యా ఉహ త్రీన్ వేదా-
న్ప్రదదౌ । తస్మాదుహ స్త్రియో భోగమేవ హారయన్తే । స యః
కామయేత ప్రియస్స్యామితి ॥ ౪౫ ॥ యవా కామయేత ప్రియ-
స్స్యాదితి । తస్మా ఏతగ్ంస్థా గ్రరమలఙ్కారఙ్కల్పయిత్వా । దశ-
హోతారం పురస్తాద్వ్యఖ్యాయ । చతుర్హోతారన్దక్షిణతః ।
పఞ్చహోతారం పశ్చాత్ । షడ్ఢోతారముత్తరతః । సప్తహోతార-
ముపరిష్టాత్ । సమ్భారైశ్చ పత్నిభిశ్చ ముఖేఽలఙ్కృత్య । ఆస్యా-
ర్ధవ్రజేత్ । ప్రియో హైవ భవతి ॥ ౪౬ ॥

అయానస్యలఙ్కృత్య స్యామితి భవతి ॥ ౧౦ ॥

బ్రహ్మాత్మన్వదసృజత । తదకామయత । సమాత్మనా పద్యే-
యేతి । ఆత్మన్నాత్మన్నిత్యామన్త్రయత । తస్మై దశమగ్ం హూ-
తః ప్రత్యశృణోత్ । స దశహూతోఽభవత్ । దశహూతో హ వై నా-
మైషః । తవా ఏతన్దశహూతగ్ం సన్తమ్ । దశహోతేత్యా-

చక్షతే పరోక్షేణ । పరోక్షప్రియా ఇవ హి దేవాః ॥ ౪౭ ॥ ఆ-
త్మన్నాత్మన్నిత్యామన్త్రయత । తస్మై సప్తమగ్ం హూతః ప్రత్య-
శృణోత్ । స సప్తహూతోఽభవత్ । సప్తహూతో హ వై నామైషః ।
తం వా ఏతగ్ం సప్తహూతగ్ం సన్తమ్ । సప్తహోతేత్యాచక్షతే
పరోక్షేణ । పరోక్షప్రియా ఇవ హి దేవాః । ఆత్మన్నాత్మన్నిత్యా-
మన్త్రయత । తస్మై షష్ఠగ్ం హూతః ప్రత్యశృణోత్ । స షడ్ఢూ-
తోఽభవత్ ॥ ౪౮ ॥ షడ్ఢూతో హ వై నామైషః । తం వా ఏతగ్ం ష-
డ్ఢూతగ్ం సన్తమ్ । షడ్ఢోతేత్యాచక్షతే పరోక్షేణ । పరోక్షప్రియా
ఇవ హి దేవాః । ఆత్మన్నాత్మన్నిత్యామన్త్రయత । తస్మై పఞ్చమ-
గ్ం హూతః ప్రత్యశృణోత్ । స పఞ్చహూతోఽభవత్ । పఞ్చహూ-
తో హ వై నామైషః । తం వా ఏతం పఞ్చహూతగ్ం సన్తమ్ । ప-
ఞ్చహోతేత్యాచక్షతే పరోక్షేణ ॥ ౪౯ ॥ పరోక్షప్రియా ఇ-
వ హి దేవాః । ఆత్మన్నాత్మన్నిత్యామన్త్రయత । తస్మై చతుర్థ-
గ్ం హూతః ప్రత్యశృణోత్ । స చతుర్హూతోఽభవత్ । చతు-
ర్హూతో హ వై నామైషః । తం వా ఏతగ్ంశ్చతుర్హూతగ్ం స-
న్తమ్ । చతుర్హోతేత్యాచక్షతే పరోక్షేణ । పరోక్షప్రియా ఇ-
వ హి దేవాః । తమబ్రవీత్ । త్వం వై మే నేదిష్ఠగ్ం హూతః ప్రత్య-
శ్రౌషీః । త్వయైనానాఖ్యాతార ఇతి । తస్మాన్ను హైనాగ్ంశ్చ-
తుర్హోతార ఇత్యాచక్షతే । తస్మాచ్ఛుశ్రూషుః పుత్రాణాగ్ం హృ-
ద్యతమః । నేదిష్ఠో హృద్యతమః । నేదిష్ఠో బ్రహ్మణో భవతి । య
ఏవం వేద ॥ ౫౦ ॥ దైవాష్షడ్ఢూతోఽభవత్పఞ్చహోతేత్యాచక్షతే ప-

రోక్షేణాశాన్ప్రషట్చ ॥ ౧౧ ॥

బ్రహ్మవాదినః కిన్దక్షిణా యా వా అవిద్వాన్తస్య వై బ్రహ్మవాదినో యద్దశహోతారః ప్రజాపతిర్వ్యృప్రం ప్రజాపతిః పురుషం ప్రజాపతిరకామయత స తపస్సోఽన్తర్వాన్బ్రహ్మవాదినో ఢాయో వా ఇమవిద్వాన్యత్ప్రజాపతిస్సోమగ్ం రాజానం బ్రహ్మాత్మన్వదేకాదశ ॥ ౧౧ ॥

బ్రహ్మవాదినస్తస్య వా అగ్నేర్యద్వా ఇదకిఞ్చ ప్రజాపతిరకామయత య ఏవాస్య దక్షిణతః పశ్చాచ్ఛత్ ॥ ౫౦ ॥

బ్రహ్మవాదినో య ఏవవేద ॥

॥ హరిః ఓమ్ ॥

చతుర్థప్రపాఠకః

హరిః ఓమ్ ॥ జుష్టో దమూనా అతిథిర్దురోణే । ఇమన్నో యజ్ఞముప యాహి విద్వాన్ । విశ్వా అగ్నేఽభియుజో విహత్య । శత్రూయతామా భరా భోజనాని । అగ్నే శర్ధ మహతే సౌభగాయ । తవ ద్యుమ్నాన్యుత్తమాని సన్తు । సఞ్జాస్పత్యగ్ం సుయమమా కృణుష్వ । శత్రూయతామభి తిష్ఠా మహాగ్ంసి । అగ్నే యో నోఽభితో జనః । వృకో వారో జిఘాగ్ంసతి ॥ ౧ ॥ తాగ్ంస్త్వం వృత్రహ-ఞ్జహి । వస్వస్మభ్యమా భర । అగ్నే యో నోఽభిదాసతి । సమానో యశ్చ నిష్ట్యః । ఇధ్మస్యేవ ప్రక్షాయతః । మా తస్యోచ్ఛేషి కిఞ్చన । త్వమిన్ద్రాభిభూరసి । దేవో విజ్ఞాతవీర్యః । వృత్రహా పురు-